

Ezt a népies tárgyalási módot különösen értékelem és üdvözlöm, mert azt hiszem, nemcsak a laikus, hanem a művelt szülők is, sőt talán a tanítók és a tanárok egy része is a szülőknek szánt jellegzetes példákon fogja világosan megismerni egy-egy pedagógiai elv lényegét. Minthogy továbbá minden szülőknek ajánlott könyvet elsősorban a tanítóknak és tanároknak kell jól ismerniök, ajánlom a *Szülők könyvét* a szakpedagógusok szíves figyelmébe. Valamennyien köszönettel tartozunk Kőrösi Henriknek, hogy ezt az érdekes könyvet magyar nyelven és élvezetes formában közreadta. *Quint József.*

Theodor Litt: Die Philosophie der Gegenwart und ihr Einfluss auf das Bildungsideal. Berlin—Leipzig, 1925. (74 lap.)

Litt Tivadar a mai német pedagógia újabb, de máris jóhangzású: képviselői közé tartozik, főleg főműve (*Individuum und Gemeinschaft*) révén. De jelen műve is igen érdekesen világítja meg sajátos neveléstudományi álláspontját és felette termékeny szempontokat tartalmaz.

Miután megvilágította a címben megjelölt problémát és visszautasította azt a nézetet, mintha a pedagógiai eszményalkotás egyszerűen a filozófia részéről felállított alapelveket alkalmazná, szemlét tart a filozófia mai irányai fölött és egymással szembeállítja a *pozitivismust* és *logicizmust*. Az első a filozófia és pedagógia vonatkozásait a zéróponthoz lezorítja, míg a másik a pedagógiát a filozófiától teljesen függő viszonyba hozza. Az elsőnek a jelszava a pedagógiának tiszta tapasztalati tudománnyá való kiépítése, ami egyértelmű minden spekulatív-metafizikai előfeltétel elutasításával. Hogy mi legyen a tapasztalatot nyújtó terület, az már másodrangú kérdés. Lehet az élet, a társadalom; a lélek tudományos kikutatása. Ez irány megindulására a két évtizeddel ezelőtt keletkezett kísérleti pedagógia volt a legnagyobb hatással. Nyilvánvaló, hogy itt tulajdonképpen a természettudományi módszer mintája határozza meg a nevelés útjáról és céljairól szóló tudomány felépítését. De az a pozitivistikus tan, mintha az átélte valóság merőben kauzális összefüggések egésze volna, tulajdonképpen hipotézis és így az ú. n. tapasztalattudományi pedagógia voltaképpen akaratlanul hipotétikus metafizikát alkot. Ez egyoldalú iránnyal, mely nem akarja belátni, *hogy a pedagógiai összefüggések struktúrája nem kutatható ki mindenestül az indukció segítségével*, szemben áll a *logicizmus*, melynek jellegzetes képviselője Natorp szociálpedagógiája, aki teljesen a filozófiába olvasztja be a pedagógiát. Jelszava: „az eszme örök törvénye minden empirikus célt alárendelhet magának“. De a törvény; melyről itt Natorp beszél, voltaképpen az időtelen logos, nem pedig az időben kifejlő psziché törvénye. A tapasztalat; tehát itt teljesen feleslegessé válik. Ide számítható a badeni iskola és R. Hönigswald is.

Egy harmadik eszmeirány mindkét előző mozgalommal szöges ellentétben áll, ez az ú. n. *életfilozófia* és pedagógia, mikor az „élet“ kitor a kauzális összefüggés láncából is, a logikai szükségszerűség rekeszeiből is, érezvén a maga belső produktivitását. Az élet eme filozófiája nem annyira egy következetesen kifejtett gondolatrendszer, mint inkább a belső élet állandó irányá-

nak szabadabb kifejezése, mely mindig olyankor jelentkezik, mikor az életet akár a valóság, akár a gondolkodás merev formái készülnek elfojtani. Ezért nem is lép fel összetartozó iskola formájában, hanem Nietzsche és Dilthey, Bergson és Simmel, Keyserling és Spengler egyformán képviselői. Alapfogalmaiban pedig a német klasszikus pedagógia humanitásezsméi jelentkeznek. Hatalmas impulzust kapott a pedagógia az ifjúsági mozgalom részéről. Azonban ez a filozófia mégsem alkalmas az első két irány ellentétének magasabb egységben való összefoglalására, annál kevésbbé, mert erősen a pszichologizmus felé hajlik; az élet pedagógiája pedig az élet teremtő ösztönének elsőségét hirdeti a szellem minden objektivitásával szemben, ezzel pedig az „eszme“ jelentősége veszedelembé jutott. A kérdés az, hogyan lehet a szellemi értékek objektívítását az élő mozgás realitásával úgy egybekapcsolni, hogy sem a lelki valóság nem lesz az ideális rend árnyképe, sem az eszme birodalma nem enyészik el a valóság bőségében. Már Dilthey és Simmel utolsó munkái mutatják „az eszme felé fordulást“. A szerző szerint azonban mégis leginkább a Hüsserl-féle fenomenológiában található meg azokat a methodikai alapelveket, melyekben a gondolkodási irányok konvergenciája beteljesedik, mert itt a lelki történet realitása és a transcendens tárgyiasságok egyaránt jogukhoz jutnak. A fenomenológia alapjára lehet aztán a kultúrfilozófiai kutatásokat felépíteni. A szellemi valóság dialektikája abban látja a szellem struktúráját, hogy egység a meghasonlásban és meghasonlás az egységben. Ebből pedig következik, hogy nem lehet egyetlen nevelési ideál, hanem el kell ismerni individualizálódó nevelési ideálok ellentétét.

Ez Litt helyenként eléggé szubtilis fejtegetésének a gondolatmenete. Sok igazságot mond, kivált mikor a kísérleti pedagógiát kritizálja és szertelen várakozástól óv. Jól ítéli meg a logicizmust is, annál feltűnőbb, hogy a megoldást mégis az utóbbihoz oly közelálló fenomenológiában találja, mely pedig szintén a tiszta gondolkodás útján igyekszik a dolgok lényegével tisztába jönni és oly éteri magaslatokon jár, hová a tapasztalati alapot soha egészen feláldozni nem tudó pedagógia tudománya nem követheti. De indításokat a pedagógia a fenomenológiától is kaphat, kivált a szabatos fogalmakkal való élés tekintetében.

Szelényi Ödön.

Die Odenwaldschule von Elisabeth Huguenin. Aus dem Französischen übertragen von *Emmi Hirschberg*. Mit einem Vorwort: Die Stellung des Landerziehungsheims im Deutschen Erziehungswesen des 20. Jahrhunderts. Ein typologischer Versuch. Von *Peter Petersen*. (Forschungen und Werke zur Erziehungswissenschaft. Herausgegeben von Professor Dr. Peter Petersen, Jena.) 1926. Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger. XLIX és 83 l.

Azok az újszerű iskolák, illetőleg nevelőintézetek, melyek az utolsó évtizedek folyamán Németország különböző helyein keletkeztek és amelyeket közönségesen *Landerziehungsheim* néven emlegetnek, két csoportra oszthatók: a tulajdonképi Landerziehungsheimekre és a Freie Schulgemeindék iskoláira.